अक्षये देवयजने अक्षयं यत्र वै फलं। ते तु तत्रोपवासांस्तु चक्रुर्निश्चितमानसाः।
ब्राह्मणास्तत्र शतशः समाजग्मुस्तपोधनाः। चातुर्म्मास्येनायजन्त आर्षेण विधिना तदा। ८५२५
तत्र विद्यातपोवृद्धा ब्राह्मणा वेदपारगाः। कथां प्रचक्रिरे पुण्यां सदसिस्था महात्मनां।
तत्र विद्याव्रतस्नातः कौमारं व्रतमास्थितः। शमठोऽकथयद्राजन्नामूर्त्तरयसं गयं।
॥ शमठ उवाच॥ अमूर्त्तरयसः पुत्रो गयो राजर्षिसत्तमः। पुण्यानि यस्य कर्म्माणि तानि मे शृणु भारत।
यस्य यज्ञो बभूवेह बहुन्नो बहुदक्षिणः। यत्रान्नपर्व्वता राजन् शतशोऽथ सहस्रशः।
घृतकुल्याश्च दध्नश्च नद्यो बहुशतास्तथा। व्यञ्जनानां प्रवाहाश्च महार्हाणां सहस्रशः। ८५३०
अहन्यहनि चाप्येवं याचतां संप्रदीयते। अन्ये चाब्राह्मणा राजन् भुञ्जतेऽन्नं सुसंस्कृतं।
तत्र वै दक्षिणाकाले ब्रह्मघोषो दिवं गतः। नच प्रज्ञायते किञ्चिद्ब्रह्मशब्देन भारत।
पुण्येन चरता राजन् भूर्द्दिशः खं नभस्तथा। आपूर्णमासीच्छब्देन तदप्यासीन्महाद्भुतं।
तत्र स्म गाथा गायन्ति मनुष्या भरतर्षभ। अन्नपानैः शुभैस्तृप्ता देशे देशे सुवर्चसः।
गयस्य यज्ञे केचद्य प्राणिनो भोक्तुमीप्सवः। तत्र भोजनशिष्टस्य पर्व्वताः पञ्चविंशतिः। ८५३५
न तत्पूर्व्वे जनाश्चक्रुर्न करिष्यन्ति चापरे। गयो यदकरोद्यज्ञे राजर्षिरमितद्युतिः।
कथन्तु देवा हविषा गयेन परितर्पिताः। पुनः शक्ष्यन्त्युपादातुमन्यैर्दत्तानि कानिचित्।
सिकता वा यथा लोके यथा वा दिवि तारकाः। यथा वा वर्षतो धारा असंख्येयाः स्म केनचित्।
तथा गणयितुं शक्या गययज्ञे न दक्षिणाः। एवंविधाः सुबहवस्तस्य यज्ञा महीपते। बभूवुरस्य सरसः समीपे कुरुनन्दन।

इतिश्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि तीर्थयात्रापर्व्वणि गययज्ञकथने पञ्चनवतोऽध्यायः॥ ८५॥

॥ वैशम्पायन उवाच॥ ततः संप्रस्थितो राजा कौन्तेयो भूरिदक्षिणः। अगस्त्याश्रममासाद्य दुर्ज्जयायामुवास ह। ८५४०
तत्रैव लोमशं राजा पप्रच्छ वदताम्बरः। अगस्त्येनेह वातापिः किमर्थमुपशामितः।
आसीद्वा किम्प्रभावश्च स दैत्यो मानवान्तकः। किमर्थञ्चोदितो मन्युरगस्त्यस्य महात्मनः।
॥ लोमश उवाच॥ इल्वलो नाम दैतेय आसीत् कौरवनन्दन। मणिमत्यां पुरि पुरा वातापिस्तस्य चानुजः।
स ब्राह्मणं तपोयुक्तमुवाच दितिनन्दनः। पुत्रं मे भगवानेकमिन्द्रतुल्यं प्रयच्छतु।
तस्मिन् स ब्राह्मणो नादात् पुत्रं वासवसम्मितं। चुक्रोध सोऽसुरस्तस्य ब्राह्मणस्य ततो भृशं। ८५४५
तदाप्रभृति राजेन्द्र इल्वलो ब्रह्महाऽसुरः। मन्युमान् भ्रातरं छागं मायावी ह्यकरोत्ततः।
मेषरूपी च वातापिः कामरूप्यभवत् क्षणात्। संस्कृत्य च भोजयति ततो विप्रं जिघांसति।
स चाह्वयति यं वाचा गतं वैवस्वतक्षयं। स पुनर्देहमास्थाय जीवन्स्म प्रत्यदृश्यत।
ततो वातापिमसुरं छागं कृत्वा सुसंस्कृतं। तं ब्राह्मणं भोजयित्वा पुनरेव समाह्वयत्।
तामिल्वलेन महता स्वरेण वाचमीरितां। श्रुत्वाऽतिमायो बलवान् क्षिप्रं ब्राह्मणकण्टकः। ८५५०
तस्य पार्श्वं विनिर्भिद्य ब्राह्मणस्य महासुरः। वातापिः प्रहसन्राजन्निश्चक्राम विशाम्पते।